

V. NAIDENKOV

**KOLLEKTIIVLEPING
TEGELIKKUSES**

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
1957

A-21747

V. NAIDENKOV
ENSV Ametiühingute Nõukogu tootmisküsimuste
osakonna juhataja

KOLLEKTIIVLEPING
TEGELIKKUSES

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

1957

2

Tartu Riikliku Olikooli
Raamatukogu

42212

SISSEJUHATUS

Kommunistliku partei juhtimisel viib nõukogude rahvas suure vaimustusega ellu Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi ajaloolisi otsuseid. Eesti NSV töötajate edusammud kuuenda viie aasta plaani esimese aasta riiklike plaanide täitmisel annavad veenvat tunnistust sotsialistliku ökonomika, kultuuri ja teaduse kasvust, sotsialistliku riigi üha kasvavast võimsusest.

Tööliste kollektiivi ja ettevõtte administratsiooni vahel sõlmitavad kollektiivlepingud tehastes on tähtsaks vahendiks masside organiseerimisel võitlusele tööviljakuse igakülgse tõusu, riiklike plaanide täitmise, töötajate elutarbelise ning kultuurilise teenindamise parandamise eest. Tootmistegevust ja tööliste ning teenistujate elu igakülgset hõlmates kujutavad kollektiivlepingud endast ettevõtete kollektiivide konkreetset tegevusprogrammi kogu aastaks ning on ametiühingu töö aluseks.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on kollektiivlepingutele alati suurt tähtsust omistanud.

Juba partei XIV, industrialiseerimise kongressil rõhutati kollektiivlepingu tähtsust sotsialistlikus ülesehitustöös. Kongress rõhutas kollektiivlepingutes ette nähtud kohustuste kahepoolset iseloomu ja nende kohustuste kõrvalekaldumatu täitmise tähtsust nii administratsiooni kui ka tööliste ja teenistujate kollektiivi poolt.

Kollektiivlepingute tähtsus kasvab veelgi seoses nende suurte ülesannetega, mida nõukogude rahval tuleb, vastavalt partei XX kongressi direktiividele ja Ülemnõukogu V istungjärgu poolt vastu võetud seadusele tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise organiseerimise edasisest täiustamisest, täita.

Kollektiivlepingute ülesandeks on kaasa aidata kuuenda viie aasta plaani (aastad 1956—1960) ja tööstuse ning

ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldamise kohta vastu võetud seaduse edukaks täitmiseks. Nendes lepingutes kajastuvad ülesanded, mida on partei iga tööstusettevõtte ette seadnud, nagu toodangu väljalaske edasine suurendamine eelkõige olemasoleva sisseseade ja olemasolevate tootmispindade alusel, uue tehnika ja eesrindliku tehnoloogia juurutamine, sisseseade moderniseerimine, toorainete, materjalide, kütteaine, elektrienergia kokkuhoid, ettevõtete rütmiline töö.

Partei XX kongress juhtis ametiühinguorganisatsioonide ja majandusjuhtide tähelepanu sotsialistliku võistluse organiseerimise, tootmisnõupidamiste läbiviimise, tööliste massilise leiutustegevuse ja ratsionaliseerimise edasise arendamise alal esinevatele tõsistele puudustele. Ametiühingud ja majandusmehed püüavad neid puudusi kõrvaldada. Kollektiivlepingutes on ette nähtud kohustused sotsialistlikus võistluses esineva formalismi kõrvaldamise, eesrindlike töömeetodite vahetamise, tööliste kõrge tootlikkusega tööks vajalike tingimuste loomise, nende loominguilise initsiatiivi ja leiutustegevuse igakülgse arendamise kohta.

Erilise hoolega on kollektiivlepingutes välja töötatud kohustused, mis puudutavad tööliste ja teenistujate töö- ja elutingimuste parandamist. Tõsist tähelepanu on pööratud ettenähtud elamuehitusplaanide täitmisele, töö parandamisele ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes, raviasutustes, kommunaal- ning teistes asutustes, mis etendavad tähtsat osa töötajate elus. Eraldi on välja toodud kohustused töökaitse ja ohutustehnika kindlustamise kohta.

Nõukogude ametiühingud on kommunismi kooliks. Nende ülesandeks on teostada masside kommunistlikku kasvatust, tõsta tööliste ja teenistujate teadlikkust nende võitluses kommunismi võidu eest. Just sellepärast ongi kollektiivlepingutes tähtsal kohal ametiühingute need kohustused, mis puudutavad kultuurmassilise töö parandamist, kunstilise isetegevuse ja kehakultuuri arendamist. Niisiis hõlmavad kollektiivlepingud nii tootmise kui ka tööliste ja teenistujate elu-olulisi küsimusi. Just sellepärast ilmutavadki töötajad suurt huvi kollektiivlepingute vastu, nõuavad ametiühingu tegelastelt, et need võitleksid printsipiaalselt ja visalt lepingu iga punkti elluviimise eest.

Ametiühingute töö kollektiivlepingute täitmise alal sai partei XX kongressil terava, kuid õiglasel kriitika osaliseks. Aruandekõnes XX kongressile märkis N. S. Hruštšov: «Ettevõtetes sõlmitakse teatavasti kollektiivlepinguid. Need lepingud jäetakse tihtilugu täitmata, ametiühingud aga on vakka, nagu oleks kõik korras.» Seda partei kongressi kriitikat võtsid ametiühinguorganisatsioonid kui näpunäidet, et tuleb tõsta nõudlikkust enda vastu kõigis töötajate elulisi vajadusi puudutavates küsimustes. Partei juhised mobiliseerivad ametiühinguid ja ettevõtete juhtkondi kollektiivlepingute kahepoolsete kohustuste kindlaks täitmiseks.

Kollektiivlepingu efektiivsuse tähtsaks tingimuseks on endale võetud vastastikuste kohustuste kõrvalekaldumatu täitmine niihästi administratsiooni kui ka ametiühinguorganisatsiooni poolt.

Ametiühingute võitlus kollektiivlepingute täitmise eest on võrdlemisi laiahaardeline. Pole olemas ühtki ametiühingulise töö küsimust, mis ühel või teisel viisil poleks seotud kollektiivlepingu kohustustega.

Ametiühingu visa töö kollektiivlepingute täitmisel ja ametiühinguorganisatsioonide eesrindlike kogemuste ulatuslik kasutamine soodustavad kuuenda viisaastaku riiklike plaanide edukat täitmist, tööliste ja teenistujate materiaalse heaolu ja kultuurilise taseme tõstmist, nende aktiivset osavõttu sotsialistliku tootmise juhtimisest.

KILDE AJALOOST

Tehase siseraudteed mööda liiguvad korralikult remonditud vedurid ja raudteevagunid. See on M. I. Kalinini nimelise Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehase kollektiivi töö tulemus.

See on üks vanimaid Tallinna ettevõtteid, tema ajalugu on pikk ja tähelepanuväärne. Tehas ehitati ligikaudu sada aastat tagasi. Vanade tööliste hulgas võib veel praegugi kohata inimesi, kes töötasid siin ajal, mil tehas kandis nime «Riiklikud Raudteetöökodjad».

Tehase omanikud ekspluateerisid töölisti halastamatult, sundisid neid töötama 12—14 tundi ööpäevas ja teenisid muinasjutulisi kasumeid.

Veduriremonditehase töölistid pidasid paljude aastate vältel võitlust kapitalistidega oma õiguste ja elatus-

taseme parandamise eest. Töölise võitluse hingeks oli kommunistliku partei ja Nõukogude riigi väljapaistev tegelane Mihhail Ivanovitš Kalinin, kes töötas nimetatud tehases 1902. aasta lõpust 1903. aasta alguseni. Tõsi küll, tehases pole enam M. I. Kalinini kaasvõitlejaid, kuid tehase vanad töölised mäletavad hästi nende jutustusi M. I. Kalinini tegevusest. Tehase vana tööline, praegune pensionär sm. Kupri jutustab oma seltsimeeste vaimustusega sellest, kuidas M. I. Kalinin oli tehases loonud töölisringe, tutvustanud tehase töölisi Lenini «Iskraga», kirjutanud revolutsioonilisi lendlehti, milles sidus tööliste majanduslike tingimuste parandamise eest peetavat võitlust poliitilise võitlusega tsarismi ja kapitalismi vastu. «Ta oli suurepärane organisator,» räägib seltsimees Kupri, «ta õpetas tehase töölisi võitlema rõhujate, ekspluataatorite vastu.» «Kui meile ükskord palk maksmata jäeti,» meenutab sm. Kupri, «panime kõik masinad seisma ja kogunesime valitseja kontori juurde nõudmisega, et korralagedusele tehtaks lõpp. Tehase valitseja insener Meri ähvardas meid algul vallandada, kui aga see ei aidanud, siis kutsus politsei. Politsei katsed sundida meid tööle ei andnud tulemusi, me jäime kindlalt oma nõudmise juurde, et meile palk välja makstaks. Lõppude lõpuks oli valitseja sunnitud rahuldama meie nõudmised ja alles pärast seda alustasime me uuesti tööd.»

Töölise võitlus oma elutingimuste parandamise ja oma poliitiliste õiguste eest oli tihedalt seotud võitlusega kollektiivlepingute eest. Töölise massilised väljastumised sundisid ettevõtjaid järeleandmisi tegema. Linna suuremates ettevõtetes hakati sõlmima kollektiivlepinguid. Kuid need kollektiivlepingud erinesid põhjalikult nendest lepingutest, mida sõlmitakse praegu sotsialistlikes ettevõtetes. Kodanlikus Eestis väljendas kollektiivleping antagonistlikke vastuolusid ettevõtete tööliste ja omanike vahel. See on arusaadav, kuna kapitalistide poolt ekspluateeritavate ja rõhutatud tööliste huvid olid lepitamatus vastuolus peremeeste huvidega. Ainult harva õnnestus kodanliku Eesti töölistel saavutada, et kollektiivlepingusse lülitati punktid ületunnitöö keelamisest, tööliste kõrgema töötasu kehtestamisest.

Kõige sagedamini piirdus kollektiivleping tööliste «kohustustega»: täita vastuvaidlematult ettevõtete pere-

meeste korraldusi, töölt puudumise eest trahvi maksta ja pidada kinni muudest ettevõtjate poolt dikteeritud sisekorra reeglitest.

Eesti tööliste raske ja kurnav töö on igavikku kadunud. 1940. aastal saavutasid eesti töötajad vabaduse ja hakkasid riigielu ümber korraldama demokraatlikel alustel. Tehasele, kus oli töötanud Mihhail Ivanovitš Kalinin, anti tema nimi.

Kodanluse poolt laostatud ettevõtteid hakati kiiresti taastama. Hitlerlaste reeturlik kallaletung meie kodumaale katkestas meie töötajate rahuliku töö. Fašistliku okupatsiooni kolme aasta jooksul viisid hitlerlased tehastest minema peaaegu kõik masinad ja sisseseaded.

Pärast linna vabastamist okupantidest tuli kõike uuesti alustada. Üksmeelselt asusid tehase töölised sõjahaavu parandama. Suurt abi osutasid neile paljude teiste tehaste töölised, saates M. I. Kalinini nimelisele Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehasele tööpinke, masinaid ja sisseseadeid. Kõik see võimaldas sõjaeelse tootmistaseme 1946. aasta lõpuks mitte üksnes taastada, vaid selle ka tunduvalt ületada. Praegu laseb tehase ühe kuu jooksul oma tsehhidest välja ühe veduri asemel kaheksa vedurit.

Toodangu suurendamisel sõjajärgsel perioodil on tähtis koht kollektiivlepingutel, mis sõlmitakse iga aasta tehase administratsiooni ja tööliste kollektiivi vahel.

TÖÖTAJATE ETTEPANEKUD

Tehast külastavad sageli raudteelased paljudest Nõukogude Liidu linnadest. Paljud küsivad, kuidas on tehase töö lühikese ajaga saavutanud tehnilis-majanduslike näitajate märkimisväärse paranemise ja riikliku plaani täitmisega praegu nii edukalt toime tuleb. On selge, et esitatud küsimustele ei vasta alati ühed ja samad inimesed ja olenevalt sellest on vastusedki erinevad. Kui küsimus esitatakse peainsenerile, siis räägib ta uuest eesrindlikust tehnoloogiast, mida viimasel ajal tsehhides juurutatakse. Raamatupidajad vihjavad hästi korraldatud arvestusele. Käitiskomitee esimees räägib tingimata sotsialistlikust võistlusest jne. Kollektiivi üksmeelsest tööst, kollektiivlepingute täitmisest aga räägivad kõik. Just see üksmeelne töö ongi tootmisalaste edusammude peamisi põhjusi.

Kollektiivlepingu sõlmimine on suure tähtsusega töö, mida ei või jätta isevoolu hooleks. See nõuab süstemaatilist ja konkreetset juhtimist tehase ametiühinguorganisatsiooni poolt, head organisatsioonilist ja propaganda-tööd tööliste, inseneride, tehnikute ja teenistujate hulgas.

M. I. Kalinini nimelises Tallinna Veduri- ja Vaguni-remonditehases kasutatakse mitmesuguseid vorme laiade töölishulkade kaasatõmbamiseks kollektiivlepingu sõlmimisele. Kollektiivlepingu sõlmimisele eelneb siin kollektiivlepingu kohustuste täitmise massiline kontroll. Neid mõlemaid ülesandeid teostatakse üheaegselt, nad on omavahel tihedalt seotud. See on ka arusaadav, kuna uue kollektiivlepingu projekti koostamisel on vaja hoolikalt arvestada tööliste ettepanekuid, mis on suunaud eelmise kollektiivlepingu täitmisel esinenud puuduste kõrvaldamiseks.

Peaosa selle töö läbiviimisel etendavad käitiskomitee komisjonid, kes tõmbavad kollektiivlepingu kohustuste kontrollimisele ja uude lepingusse sissevõetavate ettepanekute väljatöötamisele kaasa tööliste, inseneride ja tehnikute laialdase aktiivi. Iga komisjon tegeleb ainult kollektiivlepingu selle osaga, mis puudutab tema tööloiku. Kultuurikomisjon võttis näiteks osa ettepanekute väljatöötamisest töötajate kultuuriliseks teenindamiseks. Korter- ja heaolu komisjon korjas kokku ettepanekud tehase tööliste ja teenistujate korteri- ja elutarbeliste tingimuste parandamise küsimustes. Töökaitse komisjon tegeles abinõude väljatöötamisega töökaitse alal, ohutustehnika ning tootmisalase hügieeni küsimustega tehase tsehhides.

Eriti suure ja tähtsa töö viis läbi tootmis-massilise töö komisjon. Selleks ju, et kindlustada kollektiivlepingu tähtsaim osa — riikliku plaani täitmine, on seda vaja toetada organisatsioonilis-tehniliste abinõudega. Tehasekomitee komisjon tihedas koostöös novaatorite ja insertehniliste töötajatega asuski tegelema nende abinõude väljatöötamisega.

Organisatsioonilis-tehniliste abinõude plaani koostamiseks organiseeriti ettepanekute kogumine. Tööliste ettepanekud esitati tsehhikoosolekutel, kus arutati kollektiivlepingu täitmist, võeti arvesse tööliste poolt puuduste suhtes tehtud kriitika, nende nõudmised ja soovid.

Arvesse võeti ka kollektiivlepingu täitmise kohta seinalhes avaldatud artiklid, tööliste ning inseneride soovid.

Tehase töölistele on võõras niisugune mõiste nagu «minu saladus». Nad on rõõmsad ja uhked, kui nende ettepanekud kajastuvad kollektiivlepingus. Nad peavad oma kohuseks kaasa aidata ettevõtte töö parandamisele, kuna riigi ja nõukogude ühiskonna huvid on tööliste huvidega ühtsed. Just selles huvide ühtsuses seisabki nende altpoolt tulevate kollektiivlepingu organisatsioonilis-tehniliste ürituste plaani võetud ettepanekute määratu suur väärtus. Palju häid ettepanekuid tehti sõlmede komplekteerimise alal. Ratta-mehhaanikatsehhis nähti ette veduri kolvi- ja kulissisõlme, ülekandemehhanismi, pidurite ülekande ja veduripatsi komplekteerimine; inseneride ja tööliste kvalifikatsiooni tõstmise kursuste organiseerimine. Valutsehhi ettepanekute hulgas, mis on võetud kollektiivlepingusse, võiks nimetada näiteks elektrikärudele tõstemehhanismide juurdemonteerimine; malmivalu jaoks isekallutava kopa valmistamine; vaguni piduriklotside jaoks 30 terasest vormkasti valmistamine; neetide kuumutamiseks induktsiooniahju valmistamine. Veduritsehhi alal oli ette nähtud viia vaguni ja veduri veohaakide ning piduriosade rakenduse katsetamise press laost üle katlatsehhi, valmistada ketassaag, organiseerida tagavaraosade ladu jne.

Organisatsioonilis-tehniliste ürituste plaani järgmises osas oli ette nähtud uue kõrgetoodangulise sisseseade ülespanek tehase tsehhides: metallihöövelpink СПС-01, vertikaalpuurpink tüüp 2118, hüdrauliline press П-457, kaks treipinki ДП 626-2 ja muid sisseseadeid.

Tehase käitiskomitee ja administratsiooni töö ei piirdunud ainult ettepanekute kogumisega ja uue kollektiivlepingu projekti koostamisega. Kollektiivlepingu projekt sai kaheksal korral läbi arutatud tööliste koosolekutel, seejärel aga korraldati kollektiivlepingu sõlmimisega seotud küsimuste läbiarutamiseks tehase tööliste ja teenistujate konverents. Konverentsil oli kogu tehase kollektiivil, sealhulgas ka direktoril ja tehasekomitee esimehel, võimalik põhjalikult ja igakülgselt läbi arutada tehase töös esinevate puuduste põhjusi, määrata täpselt kindlaks, missugused kohustused tuleks lülitada uude kollektiivlepingusse. Selline tehase tööliste ja teenistujate kon-

verents toimus 16. veebruaril 1956. aastal. Tehase puna-
nurka kogunes tehase tsehhidest ja osakondadest ligi
sada delegaati. Koosoleku presiidiumi laua taga istusid
tehasekomitee esimees, tootmise eesrindlased, parimad
ametiühingu aktivistid, insenertehniliste töötajate esin-
dajad, tehase direktor. Pärast 1955. aasta kollektiiv-
lepingu täitmise kohta käivat ettekannet ja 1956. aasta
kollektiivlepingu projekti ettelugemist hakati koosoleku
presiidiumi aadressil ettekandjatele kirjalikke küsimusi
saatma. Delegaate huvitasid kõige mitmekesisemad küsi-
mused: Miks jäid töölistele palgamaksmise tähtajad kol-
lektiivlepingus endisteks? Kas poleks parem töölistele
palka maksta iga kuu 20-ndal? Miks on kollektiivlepin-
gusse sisse võetud punkt tasuta sõidu kohta raudteel?
Miks pole real juhtudel kollektiivlepingus ära näidatud
konkreetsed tähtaegu? jne. jne.

Ja alles pärast seda, kui ettekandjad — tehase direk-
tor sm. Haritonov ja ametiühingu tehasekomitee esimees
sm. Mussak olid andnud ammendavad vastused kõigile
küsimustele, otsustati üle minna sõnavõttudele.

Esimesena võttis sõna katlatsehhi tööline Iljin. Veen-
vate näidete varal tegi ta selgeks, et kollektiivlepingu
täitmisel on ära tehtud suur töö, kuid rääkis ka puudus-
test. Kitsaskohaks on endiselt instrumentaaltsehh, mis ei
varusta tehast vajaliku hulga instrumentidega. Selle
tsehhi töö parandamiseks tegi sm. Iljin ettepaneku
muretseda täiendavalt 50 uut pneumaatilist vasarat ja
30 pneumaatilist puurmasinat. Märkides ratsionaliseeri-
misettepanekute aeglast läbitöötamist, tegi sm. Iljin ette-
paneku võtta kollektiivlepingusse punkt kvalifitseeritud
inseneri juhtimisel töötava eksperimentaalgrupi organi-
seerimise kohta. Peale selle tegi ta ettepaneku vabas-
tada kvalifitseeritud töölisel detailide transporteerimi-
sest.

Koosolekul tegid töölisel, insenerid, tehnikud uusi
vääruslikke ettepanekuid tootmise parandamise, töövil-
jakuse tõstmise, kuuenda viisaastaku esimese aasta riik-
liku plaani ennetähtaegse täitmise kindlustamiseks. Tend-
ritsehhi lukksepp sm. Kossov tegi energeetikatsehhi üle-
male sm. Jürisele ettepaneku remonteerida lülituskilbid,
rosetid, elektritungraud jms. Katla-tendritsehhi brigadir
sm. Hazov tegi ettepaneku pöörata kollektiivlepingus eri-
list tähelepanu korteri ja elutarbeliste tingimuste paran-

damisele ja tingimata ette näha elamute õigeaegse remondi teostamist.

Oma lõppsõnas vastas tehase direktor kõigile sõnavõtudele ja teatas konverentsist osavõtjaile, et 5 väärtuslikku ettepanekut võetakse kollektiivlepingusse, 53 ettepanekut aga, mis ei nõua erilisi kulutusi, täidetakse jooksva töö korras. Direktori vastustega jäid konverentsist osavõtjad rahule ja nad asusid otsuse vastuvõtmisele. Seekord oli konverentsi otsus ebatavaline — väga lühike, kuid küllaltki konkreetne ja selge. Konverents otsustas üksmeelselt:

1. Kiita heaks kollektiivleping 1956. aastaks ja teha M. I. Kalinini nimelise Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehase tööliste ja teenistujate nimel käitiskomitee esimehele sm. Mussakule ülesandeks sellele alla kirjutada.

2. Teha tehase administratsioonile ja tehasekomitee esimehele ettepanek kõrvaldada 1955. aasta kollektiivlepingu kahepoolsete kohustuste täitmisel esinenud puudused ja vältida nende kordumist.

Pärast kollektiivlepingu vastuvõtmist kanti sellesse vastavalt konverentsil tehtud ettepanekutele sisse parandused ja täiendused. Kollektiivlepingu lõplikule tekstile kirjutasiid alla tehase direktor ja käitiskomitee esimees. Lepingutele juriidilise jõu andmiseks tuleb neid vastavates instantsides registreerida. Kõneall olev kollektiivleping registreeriti 20. veebruaril 1956. aastal NSV Liidu Teedeministeriumis ja Raudteelaste Ametiühingu Keskkomitees. Siit peale sai tööliste, insenertehniliste töötajate ja teenistujate kollektiivlepingus fikseeritud ettepanekute elluviimine tehase administratsioonile ja ametiühinguorganisatsioonile seaduseks.

M. I. Kalinini nimelise Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehase kollektiivlepingu esimeses osas kohustuti kogutoodangu väljalaske osas täitma 1956. aasta tootmisplaani 104,5-protsendiliselt, koos omahinna alandamise, rentaabluuse ning kasumiplaani täitmisega. Tehasekomitee tähtsaimaks kohustuseks lepingu selles osas oli igati arendada sotsialistlikku võistlust riikliku plaani ennetähtaegse täitmise eest nii kvantitatiivsete kui ka kvalitatiivsete näitajate osas.

Kollektiivlepingu teine osa oli pühendatud töötasu ja töönormide küsimusele. Siin olid ette nähtud palgamaks-

mise täpsed tähtjad. Tööliste nõudmisel oli sellesse osasse sisse võetud administratsiooni kohustus maksta töölistele välja kategooriavahed ja anda välja palgaraaamatud.

Tööviljakuse tõusu, uue tehnika ja tehnoloogia juurutamise ülesannete täitmiseks oli lepingu selles osas, mis käsitles kaadri ettevalmistamist, tehase administratsiooni ja käitiskomitee jaoks ette nähtud kohustus organiseerida eesrindlike kogemuste, tööliste kvalifikatsiooni tõstmise ja teiste erialade õpetamist.

Kollektiivlepingu sellistes osades nagu töökaitse, korteri- ja elutarbelised tingimused, tööliste varustamine ja ühiskondlik toitlustamine, olid ette nähtud administratsiooni kohustused assigneerida töötingimuste parandamist ja valmistada tehase tsehhid enne 15. septembrit ette tööks talvetingimustes. Nähti ette ka 1 200 000 rubla eraldamist elamuehituseks, elamufondi kapitaalremondiks; tasumäärad ühiselamu kasutamise eest, kohustused abistada individuaalehitajaid ja palju teisi töötajate töö- ja elutingimuste parandamisse puutuvaid küsimusi. Tehasekomitee omalt poolt kohustus kontrollima kõigi ettenähtud abinõude elluviimist, andma tehase töölistele ja teenistujatele 17 760 rubla ulatuses tuusikuid puhkekodudesse ja sanatooriumidesse, eraldama 4000 rubla materiaalse abi osutamiseks abivajavatele ametiühingu liikmetele. Leping kaheksandasse ossa olid sisse võetud kohustused kunstilise isetegevuse, kehakultuuri ja spordi edasiseks arendamiseks tehases, kohustused noorte ja laste hulgas tehtava töö osas, massilise kultuuritöö organiseerimisest ühiselamutes. Kollektiivlepingu lõpposas oli ette nähtud administratsiooni kohustus kollektiivlepingu paljundada ja varustada sellega kõik tehase töötajad. Siin oli ette nähtud ka kollektiivlepingu täitmise igakvartalilise massilise kontrolli läbiviimine ja selle tulemuste arutamine tööliste ja teenistujate koosolekutel. Nii omandasid tööliste ettepanekud kollektiivlepingus kohustusliku vormi ja muutusid seaduseks ettevõtte kollektiivi elus.

Tööliste, inseneride, tehnikute ja teenistujate laialdane kaasatõmbamine kollektiivlepingu väljatöötamisele on eredaks näiteks ettevõtte kollektiivi osavõtust tootmise juhtimisest. Töötajate aktiivsus tõestab, et kui kollektiiv on võimeline riikliku plaani täitmiseks tegema häid ette-

panekuid, siis on ta ka võimeline lahendada kõige keerukamaid ja tõsisemaid tootmisülesandeid.

HOOLITSUS INIMESTE EEST

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse ulatuslikud plaanid töötajate töötingimuste edasise parandamise alal kajastuvad kõige kujukamalt just kollektiivlepingus.

1956. aasta kollektiivleping näeb ette sadu tuhandeid rublasid tööliste tööd kergendavate ümberkorralduste läbiviimiseks. Enamus neist on edukalt täidetud. Malmi valamiseks on tööle rakendatud isekallutav kopp. Vedurimonteerimistsehhi on monteeritud ketassaag. On üles seatud 8 veduritungrauda tõstejõuga 25 tonni. Tehases on kasutusele võetud kümneid suuri ja väikesi inimtööd kergendavaid masinaid, mehhanisme ja seadeldisi. Tõsi küll, tehases on veel ka mehhaniseerimata töömahukaid protsesse, kuid neid jääb iga päevaga vähemaks.

Pisut üle kümne aasta on möödunud sellest, kui Tallinn vabastati hitlerlikest vallutajatest, aga kui palju on tehases tehtud tootmise tervislikumaks muutmisel. Tehase vanad töölised mäletavad hästi, kuidas koos tehase arenguga sõjajärgsel perioodil kasvasid ka assigneeritud ohutustehnikale ja töökaitsel. Tehas on kulutanud ohutustehnikale ja tööliste töötingimuste parandamisele kümneid ja sadu tuhandeid rublasid. Mitte ilma asjata ei räägi tehase töötajad uhkusega valgetest tsehhidest, uutest tööpinkidest ja masinatest.

Peaaegu viis aastakümnet töötab tehases valaja Voldegar Brecher, instrumentaallukksepp Hans Raudla, freesija Rudolf Söört ja paljud teised. Neil on veel hästi meele kitsad ja suitsused tsehhid, kus vaevlesid kodanliku Eesti töölised. Alles nüüd, nõukogude ettevõttes näevad töölised esmakordselt, kuidas lähevad täide Vladimir Iljits Lenini geniaalsed ennustused. V. I. Lenin rääkis, et tehniline progress sotsialismi tingimustes «... muudab töötingimused tervislikumaks, päästab miljonid töölised suitsust, tolmust ja mustusest, kiirendab räpaste, eemaletõukavate töökodade muutumist puhasteks, valgeteks, inimväärilisteks laboratooriumideks.»

Veduriremonditehases on kollektiivlepingu alusel juba palju ära tehtud, et tööliste töö muutuks kergemaks ja viljakamaks. Kuid töölised ei lepi veel saavutatuga. Nad

nõuavad kõikide puuduste kõrvaldamist, kasutamata reserve ära kasutamist ja otsivad pidevalt üha täiuslikumaid mooduseid tootmisoperatsioonide teostamiseks. Tehase loominguilisest tööst annab tunnistust ratsionalisaatorite ja leiutajate laiaulatuslik tegevus. Edukalt on täidetud kollektiivlepingusse võetud kohustus — saavutada ratsionaliseerimissetepanekute rakendamisel aasta jooksul vähemalt 50 000 rubla ulatuses tinglikku kokkuhoidu. Tehase ratsionalisaatorid tegid ainuüksi 1956. aastal 142 ettepanekut, millest 62 on juba tootmisse juurutatud ja sellest saadud aastane kokkuhoid ulatub 300 000 rublani. Iga kaheksas inimene tehases võtab aktiivselt osa tootmise ratsionaliseerimisest. Nende hulgas on puurija Ausmees, kelle arvel on rohkesti väärtuslikke ettepanekuid, mis annavad suurt majanduslikku efekti; veduritsehhi lukksepp Semikin, rattatsehhi meister Kovaljov, tehase dispetšer Borohhov ja kümned teised tootmise novaatorid. Tootmise täiustamisel olid ka omad raskused. Nõukogude ühiskonnas aga ületatakse raskused selsimehelikus koostöös. Kui juhtus, et ühele inimesele oli mõne keerulise tehnilise probleemi lahendamine ülejõu käiv, siis tulid appi töökaaslased. Näiteks pneumaatiline seadeldis katla sise- ja ankrupoltide stantsimiseks, mis andis tehasele mitukümmend tuhat rubla kokkuhoidu, töötati välja tehase tööliste Rauniku ja Raagi ühiste üksmeelsete jõupingutustega. Selliseid näiteid võib tuua väga palju.

Oma töökaaslaste hulgas on heas kuulsuses tehase ratta-mehhaanikatsehhi tehnoloog Keerdi, ökonomist Valkova, tsehhi ülem Jospa ja treial Nesterenko, kes meelsasti aitavad ratsionaliseerijaid ettepanekute väljatöötamisel ja tootmisse rakendamisel. Seepärast pole sugugi juhuslik, et selle tsehhi kollektiiv on ratsionaliseerimise ja leiutamise alal üks tehase paremaid. Kuid tehases esineb ikka veel ka niisuguseid juhtumeid, kus üksikute kohusetundetute töötajate süü tõttu vaadatakse mõningaid ettepanekuid läbi aeglaselt, venitatakse nende tootmisse rakendamisega, mille tõttu nende efektiivsus real juhtumel langeb. Ühtlasi aga on rõõmustav see, et lai üldsus peab taoliste nähtuste vastu leppimatut võitlust ning see kindlustab mainitud väärnähtuste peatse kõrvaldamise.

Tehases lahendatakse operatiivselt ja edukalt kõige

erinevamaid tootmisküsimusi. Tehase tsehhides peetakse loenguid ja vestlusi töökaitse ja ohutustehnika küsimustes. Ametiühingu aktivistid jälgivad, et iga tööline tunneks ja peaks kinni töökaitse reegleist.

Aktivistid on tehasekomitee peamisteks abilisteks, neil on tähtis koht kollektiivlepingu kohustuste täitmisel ja ohutustehnika reeglite elluviimisel. Instrumentaalitsehhi tööline Plinte saavutas, et kollektiivlepingusse lülitati punkt ventilatsiooni remondi kohta teritamisosakonnas. Praegu on see kollektiivlepingu kohustus täidetud, ventilatsioon töötab hästi. Tehase aktivistide edu saladus seisab selles, et tehase administratsioon arvestab nende ettepanekuid.

Sepatsehhi tööliste nõudmisel teostati tsehhis keskkütte ja ventilatsiooniseadmete remont. Katla-tendritsehhi jaoks valmistati mõned uued redelid, teostati põrandate, akende ja barjääride remont ning rakendati ellu rida teisi ettepanekuid.

Šotsiaalkindlustuse eelarve tehases moodustas 1956. aastal 325 700 rubla. Tehasekomitee kulutas need summad tuusikute ostmiseks sanatooriumidesse ja puhkekodudesse, kehakultuuri ja spordi arendamiseks, toetuste maksmiseks ajutise töövõimetuse puhul, ravitoitlustamiseks.

Tehase treial Lukin veetis oma puhkuse lõunas, sanatooriumis «10 let Oktjabrja», lukksepp Ehala Läti NSV sanatooriumis «Dzintari», elektrikeevitaja Varidovski sanatooriumis «Krasnaja Zvezda». Üldse viibis 1956. aastal sanatooriumides ja puhkekodudes 45 Tallinna vaguniremonditehase töötajat. Tehases töötab arstiabipunkt. Selline hoolitsus annab positiivseid tulemusi. Haigestumiste arv tehases väheneb iga aastaga. Seda jutustavad töölisel ise, sellest räägib ka meditsiinialane statistika.

Tösisist tähelepanu pööratakse tehases töötajate korteri- ja elutarbeliste tingimuste parandamisele. Kollektiivlepingus on ette nähtud elamuehituse täpne maht ja valmimistähtjad. Pääskülla on lühikese aja jooksul ehitatud juba kümme maja. Töötajate Sauksi, Tsarjovi ja paljude teiste perekonnad on juba korterid uutesse heakorastatud majadesse saanud.

Neid maju pole ehitatud mitte ehitusorganisatsioonid, vaid vaguniremonditehase töölisel ise. Kümme kahekortterilist maja suure ettevõtte jaoks — seda pole palju,

kuid tehase kollektiivile tähendab selline elamufondi juurdekasv järsku pööret paremuse poole. Tehase töölised on ehitamise käigus omandanud võrdlemisi suuri kogemusi. See aitab neil ehitada paremini, kiiremini ja kvaliteetsemalt. Peab tunnistama, et ehitajatel oli palju raskusi. Kord ei jätkunud materjale, mõnikord ei teostatud üksikuid töid küllalt kvaliteetselt. Juhtus ka seda, et sama tööd tuli mitu korda ümber teha, kuna oskustest ja teadmistest tuli puudu. Kuid kõik see ei kahandanud ehitajate indu. Elamute ehitamine omal jõul jätkub edukalt.

Kõigile on teada, kui oluline on tehase tööliste ja teenistujate elutarbeliste tingimuste parandamisel hästi organiseeritud ühiskondlik toitlustamine ettevõttes. Tehases pole unustatud ka neid kollektiivlepingu kohustusi. Administratsioon andis sööklale tasuta ruumid. Kütet toidu valmistamiseks ja transpordivahendeid söökla jaoks antakse faktilise maksumuse alusel. Tehas varustab sööklat tasuta ka vajaliku inventari ja kööginõudega.

Tänu sellisele hoolitsusele ühiskondliku toitlustamise organiseerimisel on teenindav personal suutnud korraidada töö nii, et töölised jõuavad lõunatada 20—30 minutiga, kusjuures toidud on mitmekesised ning neid valmistatakse maitsvalt. Töölised on sööklat teenindava personali tööga täiesti rahul.

Mitte vähem tähtsat osa tehase tööliste elus etendab individuaalne aiamaapidamine. 1956. aasta kevadel oli tehase tööliste kasutuses 16 400 ruutmeetrit aiamaad. Tehase administratsioon ja tehasekomitee osutasid individuaalaiamaapidajaile olulist abi aiamaa eraldamisel ja ülesharimisel, mis võimaldas saada rikkaliku saagi. Tehase töölised said 1956. aastal aiamaalt üle 27 tonni kartulit.

Tõsi küll, kollektiivlepingu mõningaid kohustusi ei täideta veel rahuldavalt. Kõik töölised pole veel kindlustatud hea ning mugava elamuga, halvasti lahendatakse töölise küttega varustamise küsimusi. Kuid need nähtused on ajutised. Tehase administratsiooni püüd täita kõik kollektiivlepinguga endale võetud kohustused, laialdase aktiivi kaasatõmbamine nende raskete ülesannete lahendamisele on nende eduka lahendamise pandiks.

Hoolitsus inimese eest, tema töö eest innustab ja annab tehase töötajatele jõudu. Sellele hoolitsusele vastavad nad uute töösaavutustega.

TEE MEISTERLIKKUSELE

Vanad töölised, kes on M. I. Kalinini nimelises Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehases töötanud palju aastaid, kõnelevad oma ettevõtte minevikku meenutades: «Pole enam tehas sama ega ole inimesed endised.» Ja see on tõepoolest nii. Peaaegu sada aastat teostavad tehase tseh- hides vedurite ja vagunite remonti vilunud eesti meist- rid, kuid minevikust pole säilinud peaaegu midagi muud kui ainult tehase hoone.

Nõukogude võimu aastail on tehase ilme palju muutu- nud. Vastavalt kollektiivlepingu kohustustele on tsehhi- desse tekkinud uued kõrge tootlikkusega tööpingid, sisse- seaded ja mehhanismid, mis kergendavad inimese tööd ning võimaldavad teostada vedurite ja vagunite remonti kõrgekvaliteediliselt. Kuid peamised muudatused on toi- munud inimeste endi juures. On tekkinud uus tööline — teadmishimuline, loovalt mõtlej, kes ei rahuldu saavu- tatuga.

Ja kuigi M. I. Kalinini nimeline Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehas kuust kuusse täidab ja ületab kol- lektiivlepingus fikseeritud ülesandeid riikliku plaani täit- mise alal, on iga töötaja mõtted suunatud sellele, kuidas saavutada veel paremaid töönäitajaid, kuidas kasutada veel paremini nende käsutusse antud tehnikat, tõsta veel kõrgemale tööviljakust.

1956. aasta kollektiivlepingu järgi nägi tehas ette töö- viljakuse tõstmist, võrreldes plaaniga, 105-le protsen- dile. See aga pole mõeldav ilma tõsise ja visa õppimi- seta, ilma tehnilise kirjaoskuse tõstmiseta ja eesrindlike töökogemuste ulatusliku vahetamiseta. Seepärast tehase administratsioon ja tehasekomitee nägidki kollektiiv- lepingus ette kohustuse tehases eesrindlike töömeetodite koolide, tootmistehniliste kursuste organiseerimise ning ekskursioonide korraldamise teistesse samalaadseisse ettevõtteise.

Tänu sellele muutus tootmisalase kvalifikatsiooni tõst- mine tehases tööliste, inseneride, tehnikute ja teenistu- jate eluliseks vajaduseks. Raske on praegu leida ette- võttes inimest, kes ei õpiks, ei tõstaks oma üldharidus- likku ettevalmistust ja kvalifikatsiooni.

Midagi taolist ei olnud ega võinudki olla kodanlikus Eestis. Siis pidid töölised hoolitsema ise oma hariduse

ning mingi elukutse omandamise eest. Kodanliku Eesti tingimustes ei võtnud tehase peremehed endale tol ajal sõlmitavais kollektiivlepinguis kohustusi tööliste tootmisalaseks ettevalmistamiseks. Tehase väravate taga seisisid alati töötute hulgad, kelle seast võisid tehase peremehed leida piisavalt neile tarvismineva erialaga inimesi.

Kapitalistlik kord on Eestist alatiseks kadunud. Tehase administratsioon, partei- ja ametiühinguorganisatsioonid on palju teinud selleks, et täidetaks edukalt kollektiivlepingu kohustusi tööliste kvalifikatsiooni tõstmise alal. Tehase tsehhides töötavad eesrindlike töömeetodite koolid, kvalifikatsiooni tõstmise kursused, laialt on arenenud individuaal- ja brigaadiline väljaõpe.

Tehase kollektiivi täiendatakse uue kaadriga. Tehasesse tulevad tööjõureservide koolide lõpetajad, noored, kel puudub elukutse. Partei- ja ametiühinguorganisatsioonidel lasub suur ja vastutusrikas ülesanne iga uue, tehasesse saabuva töölise väljaõpetamiseks. Algul teevad uustulnukad, vastavalt kollektiivlepingu kohustustele, läbi individuaalse väljaõppe kursuse kogenud tööliste juures. Töötades kõrvuti vilunud lukksepa, treiali või sepaga, omandavad nad kõige viljakamaid töövõtteid, õpivad õigesti organiseerima oma töökohta, tundma seadmeid, kokku hoidma iga minutit tööaega. Möödub kaks-kolm kuud, mõnikord aga rohkemgi, enne kui noor tööline asub iseseisvale tööle. Kuid ka siis ümbritseb teda kollektiivi hoolitsev tähelepanu, vanemad ja kogenumad seltsimehed abistavad ja õpetavad teda seni, kuni noor tööline on täielikult omandanud oma elukutse.

Käesoleva aasta üheksa kuu jooksul on tehases individuaalmeetodit kasutades välja õpetatud üle 100 töölise. Nende hulgas on treialeid, freesijaid, lukkseppi ja teisi töölisi. Praegu pole tehases töölist, kes oma töönorme ei täida. Normide ületamise keskmine protsent on tõusnud kaugelt üle saja.

Individuaalne väljaõpetamine on vaid esimeseks sammuks teel meisterlikkusele. Järgmiseks astmeks kollektiivlepingu järgi on eesrindlike töömeetodite koolid. Neid juhatavad tehase kõige kvalifitseeritumad ja vilunudumad töölised; šefluse korras osutavad nad noortele töölistele seltsimehelikku abi, annavad neile edasi rikkalikke toot-

miskogemusi, õpetavad omandama eesrindlikke töömeetodeid.

Väga hästi annab töömeetoditekoolis oma töökogemusi edasi tehase treial Slepov. Ainuüksi käesoleval aastal õpetas ta efektiivseid ja ratsionaalseid töömeetodeid 24 töölisel, aitas neil saada tootmise eesrindlasteks. Sellised koolid tegutsevad tehases vahetult töökohal. Noored kuulavad huviga tootmise eesrindlase seletusi. Ta näitab seltsimeestele oma novaatorlikke võtteid ja annab edasi oma meisterlikkust. Kõik see aitab noortel omandada täielikult oma eriala. Ja tõepoolest, pärast seda, kui tehases hakati organiseerima eesrindlike töömeetodite koole, kui novaatorite kogemusi hakati edasi andma noortöölistele, muutus noorte loominguine kasv eriti hoogsaks. Alles juunis-juulis täitis treial Kolesnik kuumnormi ainult 70—80% ulatuses, praegu aga, pärast kvalifikatsiooni tõstmist, annab ta iga päev poolteist kuni kaks normi vahetuses. Teised Slepovi õpilased — veduritsehhi treialid Davõdov ja Larionov — täidavad iga kuu oma töönorme 200—250 protsendi ulatuses.

Eesrindlike töömeetodite kooli õppused toimuvad eriti regulaarselt ratta-mehhaanikasehhis. Freesijate kooli juhatab freesija novaator Lutter, treialite kooli — Nestrenko. Vestlusi töölisega teoreetilistes küsimustes viib läbi tsehhi tehnoloog Keerdi, novaatorid aga näitavad «õpilastele» töökohal oma töövõtteid ja -meetodeid. Praegu ei jää enam paljud Lutteri õpilased — freesijad Mihhailov, Lupanov, Bogdanov — maha oma õpetajast, vaid täidavad vahetusnorme kahekordselt ja veelgi rohkem.

Täites kollektiivlepingu kohustusi, pööravad tehase administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid tõsist tähelepanu tööliste kvalifikatsiooni tõstmisele, teise eriala omandamisele. Seepärast ongi viimasel ajal tehases rakendamist leidnud tootmistehnilise väljaõppe uus vorm — kvalifikatsioonitõstmise ja teise eriala õppimise kursused.

Sellistest kursustest osavõtjad kuulavad insenertehniliste töötajate loenguid tootmise ökonoomika kohta ja tutvuvad konkreetsete näidete varal praagi tekkimise põhjustega.

Kvalifikatsiooni tõstmise kursustest võtab tehases osa üle 100 inimese, kümned töölisel on omandanud teise

eriala. Õppetöö tehases haarab iga päevaga üha suuremat hulka inimesi kõige erinevamaialt erialadelt, täiustavad õppetöö vormid ja meetodid. Oma teadmisi täiendavad ka insenerid ja tehnikud. Tehases on loodud spetsiaalne seminar sotsialistliku tööstuse ökonoomika ja uue tehnika õppimiseks. Igal kolmapäeval pärast tööpäeva lõppu kogunevad tehase punanurka 60—70 inseneri, tehnikut ja tootmise novaatorit, et kuulata järjekordset loengut tööstusökonoomikas, esitada lektorile neid huvitavaid küsimusi, saada neile ammendavaid vastuseid. Suure populaarsuse on tehases võitnud loengud, mis käsitlevad planeerimise, tööstusettevõtete tootmismajandusliku tegevuse, töö normeerimise ja töötasu küsimusi. Lektorite ring ei piirdu tehase töötajatega. Lektoritena esinevad tehases linna teiste ettevõtete insenerid, Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu lektorid ja rajooni- ning linnaorganite juhtivad töötajad.

Tõstes pidevalt oma tehnilisi teadmisi, on paljud tehase töölised kasvanud tootmise oskuslikeks, kvalifitseeritud juhtijateks. Töolisest veduritsehhi meistriks on tõusnud sm. Oolem. Tsehhiülemaks on saanud endine tööline Paltman. Ligikaudu viiskümmend tehase töölist on tõstnud oma tööalast kategooriat, muutunud oma töö tõelisteks meistriteks.

Kollektiivlepingu kohustuste täitmine aitab tõsta tööliste huvi novaatorluse vastu, laiendada nende silmaringi, avada uusi perspektiive tööviljakuse edasiseks tõstmiseks ja rikkaliku sisseseade täielikuks ärakasutamiseks. Suurt abi selles osutavad kollektiivlepingu kohustuste kohaselt väljatöötatavad teemade nimekirjad ratsionaliseerimise ja leutuse alal. Nimekirja iga osa sisaldab rea küsimusi, mille lahendamist nõuavad ettevõtte tootmiseluhivid. See on omapärane kitsaskohtade loetelu, mille lahendamisele peavad tootmise novaatorid suunama kogu oma jõu. Vastavalt sellele loetelule on tehases organiseeritud katla-tendri- ja mõnede teiste tsehhide töö nii, et suruõhku saab nüüd kasutada palju ratsionaalsemalt. Malmivalutsehhi töö on organiseeritud päevasesse vahetusse, mis on võimaldanud vähendada ventilaatorite tööd ja kokku hoida energiat valgustuseks. On hakatud rohkem kasutama detailide stantsimist; on valmistatud mitmesuguseid seadeldisi ja instru-

mente, mis kergendavad ja kiirendavad tööd üksikute detailide valmistamisel. Üha laiemalt hakatakse tehases kasutama detailide induktsioonilist soojendust.

Tundes huvi mingisuguse teema vastu, mis on ära toodud kogumikus, loob novaator endale lahendamist vajavatest ülesannetest selge ettekujutuse. Samaaegselt annavad nad küllaldase ettekujutuse sellest, mida ja mis-sugustes lõikudes ning tsehhides on võimalik teha tehase kollektiivi jõududega, kasutades ära maksimaalselt ettevõtte sisemisi ressursse. See aitab koondada tootmise novaatorite tähelepanu tootmise tehnilise progressi põhilistele küsimustele.

Möödunud aastate saavutused on praegu mitmekordselt ületatud. Alles kolm aastat tagasi hakati tehases juurutama metalli kiirtöötlemise meetodeid. Praegu ulatub aga mõnede tööliste metallilõikamise kiirus juba 300 meetrini minutis 30—40 meetri asemel möödunud aastail.

Selle liikumise initsiaatoreiks on tehase treialid Lukin, Konkov, Jeret ja paljud teised. Kasvanud tehnilised teadmised võimaldasid tehase kollektiivil spetsialiseeruda lühikese ajaga uuele tootmisalale — isekallutajate vagunite remontimisele. Kuid saavutatud kõrge tootmistase pole veel ületamatuks piiriks ja tehase püüab tootmistempot tõsta edaspidigi ning täita tootmisplaane veel aktiivselt.

VÕITLUS RÜTMILISE TÖÖ EEST

Iga ettevõtte töö peab kulgema rütmiliselt, kindla plaani järgi — see on vankumatu nõue iga tööstusettevõtte tegevuse suhtes. Sotsialistlik võistlus muutub sellistes tingimustes konkreetsemaks ja sihikindlamaks. Iga võistlusest osavõtja leiab kiiremini ja paremini oma koha kollektiivi ühises võitluses kollektiivlepingu kohustuste täitmise eest.

Tehases on unustatud ajad, mil töö toimus hooti, ööpäevaste ülesannete täitmisest ei peetud pahatihti kinni. Kaks esimest kolmandikku igast kuust töötati tavaliselt poole võimsusega, kolmandal dekaadil hakati aga harilikult häirekella lööma: kutsuti kokku erakorralisi nõupidamisi, kuulutati välja tormijooks. Plaani täitmine saavutati kalli hinnaga, sageli ei täidetud kuu-

ülesandeid üldse. Rütmilisuse rikkumine, toodangu ebaühtlane väljalase kuu jooksul tõid paratamatult kaasa kollektiivlepingu kohustuste täitmata jäämise tootmisvõimsuste kasutamise osas, viisid ületunnitöö rakendamisele ja toodangu omahinna tõusule.

Selline olukord ei võinud jätta ükskõikseks tehase kollektiivi, administratsiooni ja ametiühinguorganisatsiooni ning 1956. aasta esimestest päevadest peale lülitusid nad võitlusse kohustuste täitmise eest, tsehhide rütmilise töö kindlustamise eest kogu kuu vältel.

Parteiorganisatsiooni initsiatiivil ja juhtimisel hakkas ametiühinguorganisatsioon selgitama töölistele, inseneridele ja tehnikutele kõrge töödistsipliini ja kohustuste täitmise tähtsust toodangu rütmilise väljalaske suhtes.

Sellise kasvatustöö keskuseks said kollektiivlepingu kohaselt tsehhid ja jaoskonnad. Tsehhi- ja brigaadikoosolekutel jutustasid tsehhide ülemad ja meistrid töölistele tehase kollektiivi tootmisülesandeist 1956. aastal. Kõneldi sellest, missugust kahju tekitavad tootmisele töödistsipliini rikkujad. Kõigist nendest puudustest kirjutati tehase seinalehtedes. Tehase rütmilise töö kindlustamiseks viidi läbi rida organisatsioonilisi üritusi, tehti masilist selgitus- ja kasvatustööd.

Riikliku plaani täitmise ja ületamise, tööviljakuse pideva kasvu, toodangu kvaliteedi tõstmise ja omahinna alandamise eesmärgil muudeti sotsialistliku võistluse arvestamise ja kokkuvõtete tegemise korda. Varem tehti sotsialistliku võistluse kokkuvõtteid tehases suure hilinemisega. Sellistel kokkuvõtetel puudus vajalik efekt. Seoses kollektiivlepingu kohustustega hakkas käitiskomitee tegema võistluse kokkuvõtteid hiljemalt iga kuu 15-ndaks kuupäevaks. Elu näitas, et niisugune kokkuvõtete tegemine soodustab toodangu ühtlast väljalaset. Tsehhide töö hindamisel arvestab tehasekomitee eelkõige tsehhide töö rütmilisust. Ühtlasi võetakse arvesse, kuidas täidetakse tsehhis kollektiivlepingus ette nähtud organisatsioonilis-tehnilisi abinõusid, kuidas juurutatakse rationaliseerimissetpanekuid, missugune on olukord töödistsipliini alal, missuguseid majanduslikke näitajaid on tsehh saavutanud.

Tsehhi kollektiiv, kes jätab kas või ühegi võistluseks ettenähtud kohustusliku tingimuse täitmata, kaotab õiguse esikoha ja käitiskomitee ning tehase administratsiooni

rändpunalipu saamiseks. Nii näiteks täitis katla-tendri-tsehhi kollektiiv märtsikuus küll plaani, kuid ei pidanud kinni rütmilisusest. Töös esines tormamist ja kollektiiv ei töötanud ühtlaselt. Võistluse esikoht läks teenitult üle valutsehhi kollektiivile, kes täitis kõik põhilised plaani kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed näitajad.

Sellest ajast peale, kui võistluse kokkuvõtteid hakati tegema operatiivsemalt, tõusis tunduvalt huvi nende vastu. Tehasekomitee istungeil, kus ettevõtte direktori või peainseneri ettekande põhjal arutatakse tsehhide töö tulemusi, viibivad tavaliselt ka tehase juhtivad töötajad, osakondade ja tsehhide ülemad, ametiühingu aktivistid ja tootmise eesrindlased. Tsehhide esindajad võistlevad innukalt esikoha eest tehases. See muudab võistluse hoogsaks, soodustab osavõtjate initsiatiivi ilmnenud puuduste operatiivsel kõrvaldamisel ja töö rütmilisuse kindlustamisel.

Sotsialistliku võistluse edu pandiks on selle avalikkus, kollektiivi ja iga võistlusest osavõtja õigeaegne informeerimine sotsialistlike kohustuste täitmise tulemustest. Töölised tunnevad suurt huvi selle vastu, kuidas keegi on toime tulnud vastuvõetud kohustuste täitmisega, kelle järgi on vaja joonduda, kellelt mahajääjail õppida. Võrreldes oma töö tulemusi seltsimeeste töö tulemustega, püüab igaüks töötada veelgi paremini. Kõik see hoogustab võistlust, soodustab võistlejate loova initsiatiivi arenemist, kutsub esile suure töövaimustuse.

Et kindlustada võistluse avalikkust (vastavalt kollektiivlepingu kohustustele), kasutatakse tehases edukalt näitlikku agitatsiooni. Tehase territooriumil asub kunstiliselt kujundatud tahvel, kuhu kantakse iga kuu värskeid andmed tsehhide töötulemuste kohta. Töölised uurivad neid suure huviga. Sageli toimuvad tahvli juures vaidlusedki võistlusest osavõtjate vahel.

Et täielikumalt valgustada võistluse käiku ka tsehhide, on sinnagi üles seatud töötulemuste näitajate tahvid. See aktiveerib võistlust ja muudab selle veelgi huvitavamaks.

Võistluse tulemuste tutvustamiseks laiadele hulkadele kasutatakse veel selliseid vorme, nagu välkplakatid, seinalehed ja radioleht, mis teatavad kollektiivile üksikute tootjate edusammudest. Antakse välja ületehaselist, tsehhide ja jaoskondade seinalehti. Regulaarselt ilmub teha-

ses ka raadioleht. Raadiolehte toimetab ja annab välja tehasekomitee poolt moodustatud toimetuse kolleegium eesotsas aktiivse ühiskonnategelase, tootmistehnilise osakonna ülema asetäitja sm. Santaloviga. Kõik raadiolehe tekstid on omaloomingulised ja mõnikord vägagi õnnestunud.

«Tähelepanu! Tähelepanu! Siin M. I. Kalinini nimelise Tallinna Veduri- ja Vaguniremonditehase raadiosõlm.» Ja reproduktorist kostab «sõnum» selle kohta, kuidas remondi-instrumentaaltsehhi lihviija sm. Pae rikkus töödistsipliini.

Pärast raadiolehe kriitikat on sm. Pae hakanud töötama paremini.

Raadioleht ei halasta kellelegi. Tema õiglast kriitikat saavad tunda praagitootjad, töödistsipliinirikkujad, bürokraadid jne. Niipea, kui ilmneb tormamist, metalli ülekulutamist või venib tööpingi remont, kostab kohe järgmises raadiolehe numbris jälle diktori hääl: «...sm. Zubov, te peate remontima ära vertikaalfreespingi nr. 289 käesoleva kuu 24. kuupäevaks... Millal hakatakse seadmeid korralikult remontima? Toimetus ootab sellele küsimusele vastust tehase peainsenerilt.»

Raadiolehe tegevus ei piirdu ainult võitlusega toodangu ühtlase väljalaske eest. Selle kaudu tehakse teatavaks sotsialistliku võistluse tulemused ja antakse edasi muid asjalikke teateid. Sageli jagavad raadio kaudu oma töökogemusi tootmise eesrindlased. Ka kasutas raadiosõlme abi rahvusvahelisel naistepäeval tehase parteiorganisatsiooni sekretär sm. Valkov, esinedes tehase kollektiivi ees vastavasisulise ettekandega.

«Veduriremonditehases,» ütles sm. Valkov, «töötab 112 naist, neist 17 on insenertehnilistel ametikohtadel, paljud on täielikult ära õppinud kraanajahi, puuriija, elektrikeevitaja ning elektrimontööri erialad ning kuuluvad tootmise eesrindlaste hulka. Puurijad Knõr ja Aumees täidavad oma töönorme süstemaatiliselt 250—260% ulatuses. Valutsehhi kärnitegijate brigaad täidab oma ülesandeid 180% ulatuses. Peaaegu kõik naised võtavad aktiivselt osa tehase kollektiivi ühiskondlikust elust. Seltsimehed Jegorova, Vuks, Novikova, Vössotskaja, Semjonova ja kümned teised on tehase koori ja rahvantsurühma aktiivsed liikmed.»

Lõpetades oma esinemise, õnnitles sm. Valkov tehase

naisi 8. märtsi puhul ja soovis neile edu võitluses kuuenda viisaastaku plaani täitmise eest.

Raadioleht on omandanud tehases suure populaarsuse. Ta aitab avastada ja kõrvaldada töös esinevaid puudusi, propageerib häid algatusi ja aitab neid juurutada.

On teada, et sotsialistliku võistluse õige organiseerimine eeldab tema tulemuste hoolikat arvestust. Seda arvestust peab tehases administratsioon.

Kuid sotsialistliku võistluse avalikkus ei seisne üksnes selle propageerimises. Tutvustada töölisi seltsimehe töösaavutustega, paremate töövõtetega — see pole veel kõik. Tuleb saavutada, et iga tööline võiks iga päev kasutada eesrindlikke töömeetodeid, tuleb luua talle tingimused kõrge tootlikkusega tööks, kollektiivlepingu kohustuste täitmiseks. Sel eesmärgil kasutatakse tehase tootmisnõupidamisi, mis on parim vahend töös esinevate puuduste ja raskuste väljaselgitamiseks ning kõrvaldamiseks.

Kui katla-tendritsehhi hakkas üle minema isekallutavate vagunita remontimisele ja tsehhi kollektiiv põrkas uue tootmisala omandamisel kokku raskustega, otsustati remondi organiseerimise küsimust arutada tootmisnõupidamisel. Tootmisnõupidamisele tuli kokku 38 töölisi. Tsehhi ülem Paltmann jutustas koosviibijaile kollektiivi ülesannetest ja nende lahendamisel esinevatest raskustest. Töölised Kossov, Vuks ja teised tegid asjalikke ettepanekuid. Sõnavõtnud tööliste arvates oli vaja parandada instrumentaaltsehhi tööd, mis varustas halvasti katla-tendritsehhi instrumentidega; töökäske ei antud kätte enne töö algust. Sõnavõtjad kritiseerisid teravalt töölisi Kraavi. «Sinul, Kraav,» ütles tööline Kossov, «on peaaegu iga päev tööõnnetus. Oma kohustustesse suhtud sa väga hooletult. Vead alt kogu kollektiivi.» Tõsiseid pretensioone esitasid töölised ka meister Skvorenšnikovile, keda vajalikul silmapilgul kunagi töökohal pole. Kui töölisel on ühe või teise küsimuse lahendamisel tarvis meistri abi, tuleb teda otsides läbi käia kõik tsehhid.

Tootmisnõupidamine näitas veenvalt, et kõik esinevad raskused on ületatavad ja juhataks selleks administratsioonile kätte vastavad abinõud.

Tänu kollektiivlepingu kohustuste täpsele täitmisele on tehas saavutanud juba rahuldavaid näitajaid plaani täitmisel dekaadide kaupa.

Tehas laseb valmistoodangut välja peaaegu ühtlaselt kuu kahel dekaadil ja ainult pisut jääb maha esimesel dekaadil.

Ka uue kollektiivlepingu sõlmimise ettevalmistamine viidi tehases läbi organiseeritult. Töolistelt saabus ettepanekuid, mis olid suunatud tootmise edasisele täiustamisele, toodangu ühtlasele väljalaskmisele kuu esimestest päevadest alates. Nende ettepanekute täitmine aitab kahtlemata kaasa saavutatud edusammude kindlustamisel.

UUT KOLLEKTIIVLEPINGUS

NLKP Keskkomitee detsembripleenum rõhutas uuesti ametiühingute osatähtsuse suurendamise vajadust majanduse juhtimise parandamisel. «Nõukogude ametiühingute tegevus,» öeldakse pleenumi otsuses, «peab saavutama sellise taseme, et ametiühingud täielikult õigustaksid oma kõrget kutsumust olla, nagu õpetas Lenin, «juhtimise kool, majandamise kool, kommunismi kool.» NLKP Keskkomitee detsembripleenumi juhendite ellurakendamine kajastub juba konkreetselt 1957. aasta kollektiivlepingute sõlmimise praktikas. Kõik eelnevad Veduri remonditehase kollektiivlepingud olid küll oma sisu poolest mahukad, kuid konkreetsust oli neis napivõitu. Kollektiivlepinguis oli palju üldsõnalisi, deklaratiivseid punkte, nad sarnanesid liialt teiste tehaste kollektiivlepingutega. Aastast aastasse võeti lepingusse mittevajalikke kohustusi.

Kõik kollektiivlepinguis esinevad puudused tuleb likvideerida 1957. aastal. Uus kollektiivleping muutus tunduvalt konkreetsemaks ja selgemaks. Lepingut ei koostata nüüd enam niinimetatud «tüüpkollektiivlepingu» šabloonijärgi, vaid võetakse arvesse ettevõtte töö iseärasusi.

Kollektiivlepingu sõlmimisele veduri remonditehases eelnes nagu varemgi eelmise aasta kollektiivlepingu täitmise massiline kontroll ja tööliste ning teenistujate ettepanekute kogumine uueks kollektiivlepinguks. Kuid kollektiivlepingu täitmise tulemuste arutamisele ja uue lepingu sõlmimisele lähenetakse nüüd teistmoodi. Need kaks tähtsat üritust viiakse läbi üheaegselt, ühel ja samal tööliste ja teenistujate konverentsil. Varem arutati lepingu täitmise kontrolli ja sõlmimist järgemööda kahel eri konverentsil. Organiseerivaks keskuseks kollektiivle-

pingu kampaania läbiviimisel on käitiskomiteede komisjonid, kelle tegevusest võtab osa laialdane ametiühinguaktiiv. Iga komisjon organiseerib koos administratsiooni esindajatega kohustuste täitmise massilist kontrolli kollektiivlepingu nende osade suhtes, mis puudutavad tema tööharu, üldistab selle kontrolli kogemusi ja koos administratsiooni esindajatega valmistab ette uue lepingu vastava osa.

Niisugune kollektiivlepingute kontrollimise ja sõlmimise kord pole ametiühingu töö praktikas uudiseks. See kord soodustab kõige laialdasemate masside osavõttu tootmise juhtimisest.

Kahjuks ei pöörata Veduriremondi-, samuti ka teistes tehastes küllaldast tähelepanu sellele suurele ja tõsisele tööle. Tuleb ette ka juhtumeid, et mõningate komisjonide tööst võtab osa ainult kaks-kolm komisjoniliiget. See asjaolu piirab aga tootmisreservide täielikku avastamist ja nende ärakasutamist. Kollektiivlepingute sõlmimise töös on ju kõige tähtsam võimalikult suure hulga tööliste ja teenistujate loominguiline osavõtt, nende initsiatiivi kaasatõmbamine ettevõtte töö ja töötajate kultuurilise ning elutarbelise teenindamise parandamisele.

*

Mõned vabrikute, tehaste, ehituste ja kaevanduste ametiühingukomiteed ikka veel alahindavad kollektiivlepingute tähtsust ettevõtte majandusliku tegevuse parandamisel, tööliste ja teenistujate pidevalt kasvavate materiaalsete, kultuuriliste ja elutarbeliste vajaduste rahuldamisel. Kaugeltki mitte kõik ametiühingu- ja majandusorganisatsioonid pole teinud õigeid järeldusi kriitikast, mis sai neile osaks NLKP XX kongressil. Tuleb ikka veel ette juhtumeid, kus ametiühingukomiteed on ükskõiksed kollektiivlepingute rikkumiste suhtes, ei ole majandusmeestele esitatud pretensioonide suhtes resoluutsed ja teevad seepärast järeleandmisi tööliste ning teenistujate huvide arvel.

Tõsta kollektiivlepingute mõju, tõsta nende osatähtsust töötajate töö- ja elutingimuste parandamisel, muuta nad mõjuvaks vahendiks ametiühingute organisatsioonilise töö taseme tõstmisel — on kõigi ametiühinguorganisatsioonide tähtsaim ülesanne.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Kilde ajaloost	5
Töötajate ettepanekud	7
Hoolitsus inimeste eest	13
Tee meisterlikkusele	17
Võitlus rütmilise töö eest	21
Uut kollektiivlepingus	26

Найденков Василий Андреевич
КОЛЛЕКТИВНЫЙ ДОГОВОР В ДЕЙСТВИИ

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

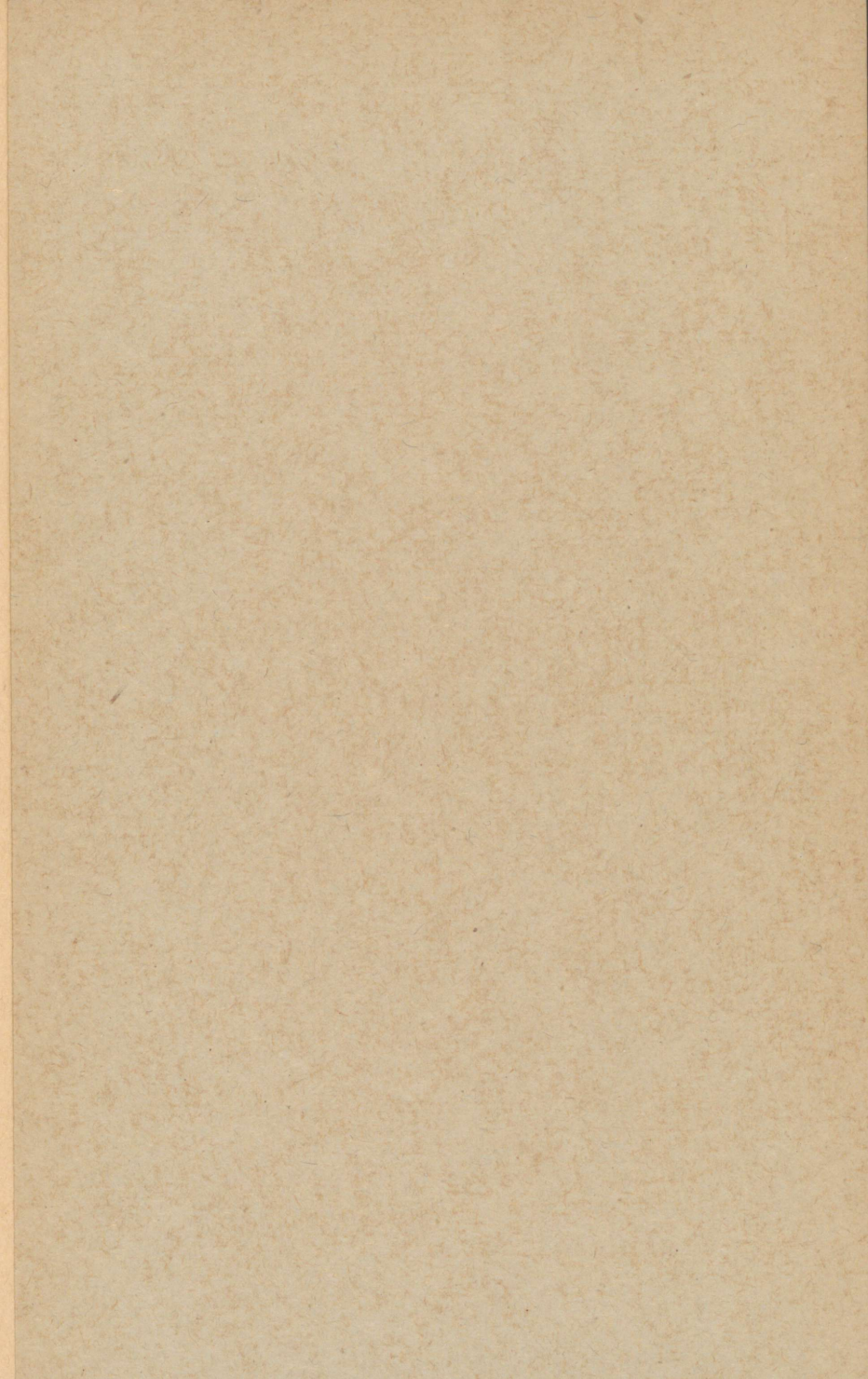
Toimetaja E. Sõrmus

Tehniline toimetaja A. Ruutsoo

Korrektor S. Kõiv

Ladumisele antud 15. VII 1957. Trükkimisele antud 9. IX 1957. Paber 54×84, 1/16.
Trükipoognaid 1,75. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,44. Arvutus-
poognaid 1,85. Trükiarv 2000. MB-05958. Tellimise nr. 1346.
Trükikoda «Bolševik», Viljandi, V. Kingissepa tn. 26/31.

Hind 45 kop.

45 kop.

A-21741

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00385492 6